

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Гончаренко Ірина Василівна

УДК 37.06

**Розвиток англomовної мовленнєвої компетенції студентів перших-
других курсів філологічних спеціальностей засобами міжнародних
проектів**

035- Філологія
035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Автореферат
магістерської роботи на здобуття
ступеня магістра філології

Миколаїв – 2020

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
ЗУБЕНКО Тетяна Володимирівна,
Доцент кафедри англійської філології,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Захист відбудеться .02. 2020 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасні науковці аналізують комунікативну компетентність як провідну, фахову для майбутніх філологів. Аналіз наукових джерел свідчить про те, що проблема формування англомовної мовленнєвої компетенції була й є предметом розгляду українських С.Ю. Ніколаєва, М.І. Пентилюк, О.П. Петрашук, П.І. Сердюков, В.Л. Скалкін і зарубіжних І.Л. Бім, М.М. Вятютнев, Н.Д. Гальскова, Н.І. Гез, В.О. Коккота, О.О. Леонтєв, Р.П. Мільруд, О.О. Миролюбов, А.В. Немушин, Ю.І. Пассов, L. Bachman, M. Canale, D. Hymes, A. Holliday, D. Larsen-Freeman, S. Savingnon, M. Swain, Ch. Velde психологів, лінгвістів, педагогів, оскільки йдеться про підготовку спеціалістів, які були б спроможними ефективно спілкуватися англійською мовою.

Проблема формування англомовної мовленнєвої компетенції перебуває в центрі уваги у зв'язку з реалізацією мети професійної підготовки студентів факультетів іноземної філології, яка передбачає не тільки володіння мовою як засобом спілкування, навчання, самоосвіти, а також дозволяє їм після закінчення вищого навчального закладу здійснювати всі передбачені функції у професійно-трудовій та соціально-культурній сферах спілкування.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати розвиток англомовної мовленнєвої компетенції засобами міжнародних проектів та розробити проект з застосуванням Ольборзької моделі навчання студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей.

Відповідно до мети визначені такі завдання дослідження:

- розкрити теоретичні засади розвитку англомовної мовленнєвої компетенції студентів;
- розглянути міжнародні освітні проекти як складову умову розвитку англомовної мовленнєвої компетенції студентів;
- визначити методичну платформу розвитку англомовної мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей на основі Ольборзької моделі навчання.
- розробити проект з застосуванням Ольборзької моделі навчання студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей.

Об'єктом дослідження є процес навчання англійської мови студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей.

Предмет дослідження – розвиток англомовної мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей засобами міжнародних проектів.

Матеріалом дослідження є наукові роботи, що розкривають сутність спілкування як однієї з форм соціальної активності людини; концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх філологів; документи в

галузі освітньої політики України; положення комунікативно-діяльнісного підходу до навчання; компетентнісного підходу в сучасній освіті.

Методи: для послідовного досягнення поставленої мети, розкриття об'єкта та суб'єкта дослідження застосовуються наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення результатів дослідження вчених з обраної проблеми, це дозволило розкрити теоретичні засади за темою роботи; спостереження, експертна оцінка, забезпечили дослідження розвитку мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей та перевірку дієвості умов і засобів їх підготовки.

Наукова новизна: у роботі теоретично досліджено розвиток англomовної мовленнєвої компетенції студентів засобами міжнародних проєктів та обґрунтовано застосування Ольборзької моделі навчання студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей.

Практична цінність: робота може бути використана у забезпеченні розвитку мовленнєвої компетенції студентів у вищих навчальних закладах.

Публікації: *Гончаренко І.* Віртуальна мобільність у формуванні мовленнєвої компетентності студентів//Десята міжнародна інтернет-конференція зуукраїністики "діалог мов – діалог культур. Україна і світ" Мюнхен, 24-27 жовтня 2019 р.

Гончаренко І. Віртуальна мобільність та мовленнєва компетентність студентів// Студентські наукові студії : Молодіжний науковий журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – Випуск 37 (81). – С. 51-55.

Структура та обсяг роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 82 сторінки. Текст роботи становить 73 сторінки. Список використаних джерел містить 72 позиції, з них 54 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **Вступі** дається загальна характеристика роботи, обґрунтовується актуальність і наукова новизна обраної теми, аналізується стан її розробки, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, його теоретико-методологічні засади, вказується практична цінність дослідження, містяться відомості про структуру, зміст й обсяг магістерської роботи.

Перший розділ роботи «**Теоретичні засади розвитку англomовної мовленнєвої компетенції студентів філологічних спеціальностей**» містить чотири підрозділи. У **підрозділі 1.1. «Англomовна мовленнєва компетенція як компонент комунікативної»** висвітлено бачення комунікативної компетенції як мети навчання англійської мови, наголошено, що вона передбачає не лише знання мовної системи, а й практичне володіння мовою, тобто відповідний рівень сформованості навичок і вмінь, що відноситься до мовленнєвої

компетенції. Це складна діяльність, яка відбувається на основі набутих знань, навичок і вмінь. Вона може бути як рецептивною, так і репродуктивною/продуктивною.

У підрозділі 1.2. «Складові мовленнєвої компетенції» виділено складові: аудіювання як процес розуміння сприйнятого на слух мовлення; говоріння – усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності за допомогою якого відбувається усне спілкування іноземною мовою в діалогічній і монологічній формі; читання – рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття та розуміння писемного тексту; письмо – додатковий до звукового мовлення засіб спілкування за допомогою графічних знаків, що дозволяють фіксувати інформацію для передачі її на відстань для зберігання у просторі та часі.

У підрозділі 1.3. «Сучасний стан англомовної комунікативної підготовки студентів філологічних спеціальностей» проаналізовано ситуацію, що склалася щодо англомовної комунікативної підготовки студентів філологічних спеціальностей, зроблено висновки про те, що удосконалення комунікативності майбутніх філологів, безперечно, здійснюється завдяки впровадженню різноманітних форм, методів, засобів під час вивчення фахових філологічних дисциплін. Так, для формування комунікативності як риси особистості студентам на заняттях «Лінгвокраїнознавство», «Основи міжкультурної комунікації», «Основна іноземна мова (англійська)», «Типи письма у сучасному комунікативному просторі» пропонуються завдання і вправи, які сприяли розвитку умінь і навичок спілкування. Наповнення фахових дисциплін комунікативною спрямованістю визначається специфікою підготовки студентів-філологів, що зумовлена особливостями профільних предметів – мови та літератури.

У підрозділі 1.4. «Міжнародні освітні проекти як складова умова розвитку англомовної мовленнєвої компетенції студентів» констатовано, що освітня галузь є однією з найбільш включених до модернізаційних тенденцій. За оцінками ОЕСР більше ніж 5 мільйонів студентів перетнули кордон у 2018 році для навчання в інших країнах, демонструючи приріст порівняно з 2,1 мільйона осіб, які виїхали за кордон у 2001 р. Передбачаючи подальше зростання кількості бажаючих здобути освіту за кордоном, інституції різного рівня активно реалізують ініціативи, що конкурують за залучення глобальних талантів. Програми академічної мобільності можуть бути гарною можливістю набуті необхідної англомовної мовленнєвої компетенції. У Європейському союзі лідером у підтримці академічної мобільності студентів у регіоні, стала програма Erasmus, яка більше ніж 30 років приваблює студентів, що мають бажання отримати міжнародний досвід, а також зацікавлені в

поліпшенні кар'єрних перспектив. З моменту створення програми 9 мільйонів осіб, навчалися чи працювали за кордоном за підтримки Erasmus.

Другий розділ – «Педагогічне забезпечення процесу розвитку англomовної мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей» – складається з чотирьох підрозділів. **Підрозділ 2.1. «Проблемно-орієнтоване навчання у розвитку англomовної мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей»** виявлено, що навчання майбутніх філологів іноземної мови покликане сформувати їх здатність до міжкультурного спілкування. Реалізація цієї мети передбачає створення у навчальному процесі ситуацій практичного використання мови. Серед значного різноманіття актуальних тепер методів, виділено метод проблемного навчання. Навчання на основі проблем (Problem Based Learning), а не традиційна модель навчання коли знання передаються вчителем а студенти демонструють їх розуміння – стало більш прийнятним і поширеним у наукових колах в усьому світі. PBL орієнтоване на студентів, розвиває у них почуття відповідальності, посилює мотивацію до навчання, а також їх когнітивні та комунікативні навички.

У підрозділі 2.2. «Методична платформа розвитку англomовної мовленнєвої компетенції студентів 1-2 курсу філологічних спеціальностей на основі Ольборзької моделі» Розвиток мовленнєвої компетенції студентів 1-2 курсів філологічних спеціальностей реалізується в рамках відповідних форм організації навчання, а саме:

- лекцій з дисциплін фахово орієнтованого циклу англійською мовою;
- семінарських занять з дисциплін фахово орієнтованого циклу англійською мовою;
- семінарських та практичних занять з іноземної мови за професійним спілкуванням;
- міждисциплінарних семінарів англійською мовою, організованих у процесі проходження студентами навчальної і виробничої практик;
- підсумкових занять, що передбачають оцінювання рівня сформованості англomовної професійно орієнтованої компетентності в усному спілкуванні (у курсі лекцій та семінарських занять з фахово орієнтованих дисциплін англійською мовою та практичних занять з англійської мови за професійним спрямуванням).

У підрозділі 2.3. «Педагогічний прогноз застосування Ольборзької моделі навчання студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей» Ольборзька модель проектно орієнтованого навчання дозволяє сформувати всі компоненти комунікативної компетентності: мовний, мовленнєвий, соціокультурний, стратегічний, фаховий, ціннісний. Навчальне проектування можна здійснювати у різних формах – індивідуальній, парній або груповій. Це навчальна діяльність, яку студенти протягом певного часу

виконують самостійно. Технологія проектування передбачає творчість, інтегрування знань та умінь з різних дисциплін та життєвого досвіду, використання різноманітних методів і засобів навчання. Результати виконання проектів мають бути «видимі»: конкретне рішення теоретичної проблеми, конкретний результат, який можна практично впровадити. Серед основних завдань, які вирішуються в ході проектного навчання, такі: не лише передати студентам суму тих чи інших знань, а й навчити здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань. Сприяти студенту у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо). Розширити коло спілкування студентів, знайомство з іншими культурами, різними точками зору на одну проблему. Прищепити студентам уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних точок зору, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі запропоновано практичне розкриття теми розвитку англомовної мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей засобами міжнародних проектів.

Ми дійшли до висновку, що комунікативні вміння впливають практично на всі сторони життя людини, а комунікативна освіта це важливий фактор, суспільного розвитку. Комунікативна освіта сприяє розвитку критичного мислення, формуванню лідерських якостей та позитивної самооцінки, фізичному та психічному здоров'ю особи. До мовленнєвих компетенцій належать уміння логічно, зв'язно, достатньо повно, комунікативно вмотивовано, правильно у мовному сенсі, а також творчо використовувати засоби англійської мови з метою ведення і підтримування усної комунікації, зокрема: висловлювати власну думку і власне ставлення до предмета комунікативної діяльності, ініціювати і завершувати діалог, підтримувати спілкування, розширювати і змінювати тему розмови, запитувати і представляти інформацію, адекватно реагувати на репліки співрозмовника, емоційно забарвлювати власне мовлення, адекватно поводитись у професійних ситуаціях.

Досягнувши успіху в проблемному навчанні, Ольборзькій університет створив те, що в усьому світі сьогодні називається «Ольборзька модель» (The Aalborg Model). В її основі лежить соціальна дія, як діяльність, спрямована на вирішення значущих проблем свідомо орієнтована на інших людей. В даному

випадку це ще й командна робота, організована на принципах самоврядування і міждисциплінарних зв'язків.

«Ольборзька модель» проблемного навчання надає студентам можливості: здобувати знання і навички самостійно і на високому академічному рівні; працювати аналітично і відповідно до міждисциплінарними і проблемно-орієнтованими методами; співпрацювати з бізнес-спільнотою щодо розв'язання актуальних професійних задач; розвивати свої здібності в командній роботі; добре підготуватися до ринку праці.

PBL можна включити до будь-якої навчальної ситуації. В Ольборзькому університеті PBL підхід використовується протягом усього семестру як основний метод викладання. Однак можливості його використання варіюються від включення PBL в лабораторні та дизайнерські класи, до його використання просто для початку дискусії. Основна ідея, що поєднує ці різні види використання, – проблема в реальному світі. Будь-яку предметну область можна з невеликою творчістю адаптувати до PBL.

Проект можна застосовувати як одну з форм поза аудиторної роботи, використовувати як альтернативний спосіб організації навчального курсу, інтегрувати в традиційну систему навчання мови. Найлегшими за організацією є проекти, інтегровані в навчальний процес. Вони передбачають виконання творчих чи дослідницьких завдань у межах навчального курсу. Ми пропонуємо використовувати міні-проект як одне із завдань аудиторного заняття або як заключний етап теми, що вивчається. Для проекту, що може бути логічним завершенням курсу варто вибрати більш комплектну тему, ми пропонуємо написання грантових заявок для участі у міжнародних проектах академічної мобільності. Такі проекти покликані виконувати функцію комунікативних завдань на трансфер, в яких знання, отримані протягом вивчення розділу, застосовуються для виконання навчальних або реальних комунікативних завдань.

Одним із засобів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів є спільна діяльність викладача і студента, коли студент застосовує на практиці свої професійні знання і вміння. Під керівництвом викладача іноземної мови декілька груп студентів по дві особи беруть участь у роботі над реальними проектами для участі у міжнародній мобільності.

Така робота має потужний мотиваційний потенціал до вивчення іноземної мови. На початку діяльності роль викладача полягає у формулюванні завдання, поясненні основного призначення проекту. Далі студенти долучаються до обговорення ідеї, форми і змісту проекту. З усе більшим заглибленням студентів у проектування роль викладача перетворюється з суто ведучої на контролюючу і коригуючу, а часом і на підтримуючу. Головною рушійною силою поведінки студента стає мотив необхідності отримання знань і умінь у професійній діяльності. У даній ситуації студент приміряє на себе майбутню

роль фахівця, який виконує замовлення важливого клієнта (викладача) і, при цьому, хоче виявити себе професіоналом. З'являється мотив якісного виконання завдання. Таким чином, діяльність студентів поступово перестає обумовлюватись лише зовнішніми чинниками близької перспективи (оцінка, залік), а стає наслідком внутрішніх стимулів. В ході зазначеного виду роботи створюються близькі до ідеальних умови формування цілого ряду компетентностей як професійних, так і комунікативних, а також цілого ряду інших ключових компетентностей.

Цінність реалізації віртуальної мобільності, як показує досвід MILETUS, також у сприянні інтернаціоналізації освітнього процесу через підготовку студентів до ефективної участі у міжнародній освітній та науково-дослідній діяльності бо студенти набувають досвіду роботи в міжнародних, міжінституціональних та міждисциплінарних колективах разом з колегами з інших країн та університетів, а також розглядають проблему з точки зору різних предметних галузей із спільним розумінням лекційних тем.

Таким чином, розвиток мовленнєвої компетентності студентів є комплексним процесом, який має бути безперервним, активним, цілеспрямованим та зумовленим ситуацією спілкування. Успішність його реалізації залежить від якості підготовки навчально-методичного забезпечення; використання релевантних форм, методів і режимів роботи, які, в свою чергу, сприятимуть формуванню покоління молоді, здатного робити особистий духовно-світоглядний вибір, набувати необхідних знань, навичок та компетентностей для інтеграції в світове співтовариство.

АНОТАЦІЯ

Гончаренко І.В. Розвиток англомовної мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей засобами міжнародних проєктів . – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття ступеня магістра філології за спеціальністю 035-Філологія 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно) - англійська. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Проблема формування англомовної мовленнєвої компетенції перебуває в центрі уваги у зв'язку з реалізацією мети професійної підготовки студентів факультетів іноземної філології, яка передбачає не тільки володіння мовою як засобом спілкування, навчання, самоосвіти, а також дозволяє їм після закінчення вищого навчального закладу здійснювати всі передбачені функції у професійно-трудовай та соціально-культурній сферах спілкування. Теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови розвитку англомовної

мовленнєвої компетенції студентів перших-других курсів філологічних спеціальностей.

Ключові слова: англomовна мовленнєва компетенція, проблемно орієнтоване навчання, міжнародні проекти, Ольборзька модель.

АННОТАЦІЯ

Гончаренко И.В. Развитие англоязычной речевой компетенции студентов первых-вторых курсов филологических специальностей средствами международных проектов. - На правах рукописи.

Магистерская работа на соискание степени магистра филологии по специальности 035-Филология 035.04 Германские языки и литературы (перевод включительно) - английский. - Черноморский национальный университет имени Петра Могилы, Николаев, 2020.

Проблема формирования англоязычной речевой компетенции находится в центре внимания в связи с реализацией цели профессиональной подготовки студентов факультетов иностранной филологии, которая предполагает не только владение языком как средством общения, обучения, самообразования, а также позволяет им после окончания высшего учебного заведения осуществлять все предусмотренные функции в профессионально-трудовой и социально-культурной сферах общения. Теоретически обоснованы организационно-педагогические условия развития англоязычной речевой компетенции студентов первых-вторых курсов филологических специальностей.

Ключевые слова: англоязычная речевая компетенция, проблемно ориентированное обучение, международные проекты, Ольборгская модель.

SUMMARY

Honcharenko I.V. The developing of English-speaking competence of the first- and second-year students majored in philology by means of international projects. – Manuscript.

The thesis for the Masters Degree in Philology, specialty 035 – Philology 035.04 – German languages and literature (translation included) - English . – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

The problem of the formation of English-language speech competence is in the focus of attention in connection with the realization of the goal of professional training of students of the faculties of foreign philology, which involves not only language proficiency as a means of communication, training, self-education, but also allows them to perform all the functions provided in a professional manner after graduation - work and socio-cultural areas of communication. Organizational and pedagogical conditions for the development of English-language speech competence of first-second year students of philological specialties are theoretically substantiated.

Key words: English-language speech competence, problem-oriented training, international projects, Aalborg model.